

PUHE VIIPURIN TYÖVÄEN KOTIINPALUJUHLASSA 10/5-1942.

=====

Pyydän aluksi vierasseurakuntalaisena esittää tervehdykseni Viipurin työväelle sen "kotiinpaluujuhlaan". Tuntekoon se todella palaneensa kotiin ja myös viihtyköön täällä kuin kotonaan.

Olen tämän päivän kuluessa ollut tilaisuudessa kiertämään kaupunkianne ja tekemään havaintoja siitä missä kunnossa se täällä hetkellä on. Ja myöntää täytyy, että vaikka on voinut kuukausimääriä lukea siitä kuvauksia, ylittää todellisuus kuitenkin kaiken mielikuvituksen avulla saadun kuvan täällä tapahtuneesta hävityksestä. Ei tämä vielä juuri kodilta näytä, eikä kaupunkinne toistaiseksi voi tarjota kattoa pään päälle eikä työtä koko entiselle asujamistolleen.

Mieleeni on pysyväisesti painunut viimeinen kosketukseni Viipuriin. Se tapahtui marraskuun 1 päivänä 1939 ollessamme matkalla neuvotteluihin Moskovassa. Viipurin asemalle oli kerääntynyt aamun varhaisesta hetkestä huolimatta runsaslukuinen väkijoukko neuvottelijoita saattamaan. Kaupungin puolesta pitämässään puheessa vakuutti valtuuston puheenjohtaja, lehtori Valtavuo: "Karjala seisoo samassa yksimielisessä rintamassa koko muun Suomen kanssa". Paljastetuin päin laulettiin useita isän-

maallisia lauluja ja lopuksi "Kuullos pyhä vala".

Se oli ilmaus esiinpyrkivästä huolestumisesta neuvottelujen kulkuun nähden. Ja kuitenkin pidettiin aivan uskomattomana, että neuvottelut voisivat epäonnistua ja johtaa sotaan. Luotettiin molempien valtioiden välisiin lukemattomiin sopimuksiin. Uskottiin "sosialistisen työläisvaltion" rauhanrakkauteen. Mutta molemmissa suhteissa täydellisesti petyttiin. Syttyi katkera sota. Täällä häemme ympärillämme osan sen hävitystä.

Onneksi ei Karjalan väestö tuhoutunut. Se poistui vapaaehtoisesti ja jokseenkin viimeistä henkeä myöten asuinpaikoiltaan. Muutoin sen kohtalo myöhemmissä vaiheissa olisi ollut kauhea. Nyt se sensijaan voi palata kotikonnuilleen vietettyään pari vuotta pakolaisen elämää Babylonin virtain rantamilla, missä se on saanut ripustaa kanteleensa pajuihin. Se voi nyt viipurilaisten tavoin viettää iloista kotiinpaluunjuhlaa. Sillä toivottavasti se on iloinen huolimatta siitä missä kunnossa se tapaa entiset asuinsijansa.

Täällä on teillä kaikilla nyt edessänne ankara työ. Oikea uudisasukkaan sitkeä työ ennenkuin kaikki on jälleen siedettävässä kunnossa. Normaalisissa oloissa voisi tästä työstä selviytyä verrattain nopeasti, Mutta sota jatkuu. Se sitoo työvoiman ja se aiheuttaa puutetta kaikista tarpeista. Tämä hidastuttaa teidän n.k. jälleenrakennustyötänne, vahingoksi Karjalalle ja koko maalle. Ei voida yhtäikaa tarmolla hoitaa kahta raskasta asiaa: puolustaa maata ja rakentaa sodan jäljiltä uudelleen kokonainen maakunta.

Sota jatkuu myöskin maamme rajojen ulkopuolella. Sitä on kestänyt pian 3 vuotta eikä loppua ole näkyvissä. Siinä ovat pian kaikki mukana: kaikki suurvaltat, kaikki maanosat ja sitä käydään kaikilla maailman merillä. Se on totaalista sotaa siinä merkityksessä, et-

tä koko maailma on jakaantunut kahteen toisiaan vastaan taistelevaan ryhmään. Se on totaalista myöskin siinä, etteivät sodanpäämäärät tällä kertaa ole rajoitettuja kuten aikaisemmin oli tavallista. Kummallakin puolella on päämääränä vastapuolen täydellinen tuhoaminen. Jos tämän päämäärän toteuttamista täytyy odottaa, tulee sota kestämään vielä kauan. Tuskin kuitenkaan on luultavaa, että kansat alistuvat kestämään tällaista tulevaisuutta, tuskin edes enää uutta sotatalvea. Se voi lyhentää sotaa.

Meidän osamme nykyisessä tilanteessa on täysin selvä. Tiemme on kaiken aikaa ollut suora ja mutkaton. Suomi halusi pysytellä syrjässä suurvaltain välisestä selkkauksesta ja siinä mielessä annettiin heti nykyisen maailmansodan alkaessa puolueettomuusjulistuskin. Tätä puolueettoman asennetta ei meille kuitenkaan suotu. Saimme ottaa vastaan ankaran talvisodan, joka päättyi Moskovassa tehtyyn välirauhaan. Sen jälkeen jatkui 15 kuukautta kiusallista hermosotaa, joka purkautui uuteen hyökkäykseen viime kesäkuussa. Olemme sen jälkeen taasen olleet aseissa pian 11 kuukautta. Tällä kertaa ei sota ole päässyt raunioittamaan omaa aluetamme. Päinvastoin olemme voineet palauttaa maamme yhteyteen Moskovan rauhassa menetetyt alueet. Sotaa on senjälkeen käyty vanhan rajamme toisella puolella. Menestys on seurannut aseitamme.

Tämän johdosta olemme saaneet maamme rajojen ulkopuolelta kuulla sekä moitteita että houkutuksia. Puhumattakaan Neuvostoliiton taholta harjoitetusta sota-propagandasta samoin kuin Moskovassa toimivan "Suomen vapausradion" kirosanoista ovat myöskin demokraattiset Länsivallat propagandassaan muistaneet meitä. Varsinkin radiolähetyksissä on meitä moitittu siitä, että olemme muka demokratian vastaisessa rintamassa taistellen dik-

tatuurin puolesta. Tämä sen johdosta, että olemme joutuneet käymään sotaa rinnan maailmansodan toisen osapuolen, Saksan kanssa. Ei myöskään houkutuksia ole puutunut. Olemme jatkuvasti saaneet kuulla kehoituksia tehdä erikoisrauha Neuvostoliiton kanssa.

Nämä moitteet samoinkuin houkutukset ja muu propaganda ovat kuitenkin täällä kaikuneet kuuroille korville. Me emme näe maailmansotaa semmoisena kuin Länsivallat tahtovat sen esittää: sotana demokratian puolesta tai sitä vastaan. Jo se seikka, että Neuvostoliitto on samassa rintamassa läntisten demokratioiden kanssa, vie pohjan tämäläiseltä kaavailulta. Me Neuvostoliiton lähimpänä naapurina tiedämme varsin hyvin minkälaista sen tarjoama demokratia on. Siellähän jos missäkin vallitsee täysi diktatuuri, joka ei suvaitse mitään muita mielipiteitä rinnallaan. Tosin on Stalin eräässä puheessaan iroonisesti maininnut, että "myöskin diktatuurivaltioissa voi olla kaksi puoluetta, jopa useampiakin. Mutta vain yksi niistä on vallassa ja muut istuvat vankilassa". Tähän voidaan tietysti lisätä: elleivät tule tuhotuiksi. Surkeampaa orjuutusta ja kaikkien kansalaisvapauksien polkemista ei maailma koskaan ole nähnyt kuin nykyisin Venäjällä vallitsee. Me Suomessa torjumme halveksien semmoisen "demokratian" ja tyydymme omaamme, jolla on pitkäaikaiset ja vahvat juuret maan kansalaiselämässä.

Meille oma sotamme merkitsee taistelua vapautemme puolesta ja on kohdistunut yksinomaan Neuvostoliiton hyökkäyksiä vastaan. Tämä samoinkuin kansanvallan puolustus muodostaa meidän ainoan sodanpäämäärämme. Tämän vuoksi eivät myöskään ulkoapain tulleet houkutukset ole täällä tehneet minkäänlaista vaikutusta. Emme ole ajatelleetkaan rauhantekoa Neuvostoliiton kanssa. Ja jos joku olisi ajatellutkin on tämä ajatus varmaankin täy-

2
dellisesti häipynyt saatuaan Englannin hallituksen toiseksi vaikutusvaltaisimmalta mieheltä kuulla minkäläistä tulevaisuutta Suomelle vastaisuudessa suunnitellaan. Me ymmärrämme sitäpaitsi varsin hyvin, että kestävää rauhaa nykyisen Neuvostoliiton kanssa on mahdoton aikaansaada.

Ymmärtääksemme selvästi nykyisen asemamme on syytä todeta muutamia tosiasioita:

1) Molemmat sotamme, niinhyvin talvisota kuin nykyisin käytävä, ovat johtuneet maailmantilanteesta, jolle emme ole mitään mahtaneet, mutta joka on houkutellut itäisen naapurimme hyökkäämään maahan.

2) Rauhantahdostamme huolimatta meillä ei tällöin ole ollut muuta tietä valittavana kuin nousta puolustustaisteluun hyökkäävää vihollista vastaan. Tämä taistelu on tällä kertaa ollut menestyksellisempää kuin talvisodassa, jolloin jäimme kokonaan yksin.

3) Emme voi toivoa saavuttavamme lopullista rauhaa ennenkuin joko nykyinen järjestelmä Neuvostoliitossa luhistuu tai syntyy yleinen rauha.

4) Tämän vuoksi on vartiointia rintamilla yhä edelleen jatkettava, kuitenkin siinä toivossa, että verrattain pian siinä suhteessa saadaan kevennystä.

Tämä vartiointi on meidän pienelle ~~maailmamme~~ maallemme raskas tehtävä. Kaikki säännöllinen toiminta samoinkuin elinkeinomme kärsivät siitä, kuten on laita muuallakin maailmassa. Suuresta rauhankaipuustaan huolimatta meidän kuitenkin on pakko kestää ja me kestämekin niin kauan kuin se on tarpeellista.

Tässä kestämisessä meitä auttaa kansamme suuri yksituumaisuus. Koko kansa on tietoinen siitä, mistä tällä kertaa on kysymys. Tiedetäänhän varsin hyvin, että toisena vaihtoehtona on itsenäisyytemme ja vapautemme menetys. Varsinkin te täällä rajan läheisyydessä ym-

märrätte ehkä paremmin kuin muut, mitä merkitsisi, jos rintama pettäisi. Rajaseudun väestölle ei olisi miellyttävä tulevaisuus joutua uudelleen kokemaan samaa, mitä se sai kokea vähän yli kaksi vuotta takaperin.

Tietoisuus siitä, että on valittavana vain kaksi vaihtoehtoa, on aikaansaanut sen suuren yksituumaisuuden, joka maassamme on nykyisin vallitsevana. A i - n o a s t a a n y k s i a s i a m e r k i t s e e j o t a k i n; kaikki muu on siirretty syrjään ja tulevaisuuden varaan. Eräänlaisena ulkonaisena tunnuksena tästä on se kaikkien puolueiden muodostama yhtenäishallitus, joka jo pitkän aikaa on johtanut maamme kohtaloita.

Ulkopoliittiset kysymykset ja käynnissä oleva sota ovat tämän aikaansaaneet. Niillä on kuitenkin ollut vaikutuksensa myöskin sisäpolitiikkamme. Melkoinen rauha vallitsee tälläkin alalla. Oikeastaan vain pari asiaa on viime aikoina herättänyt suurempaa keskustelua. Toinen niistä on elintarvikekysymys ja siitä johtuva vastakohdaisuus tuottajain ja kuluttajain välillä. Tähän ei ole tässä yhteydessä kuitenkaan aihetta lähemmin puuttua.

Sen sijaan on nimenomaan täällä Karjalan sydämessä aihetta lyhyesti kosketella toista keskustelun alaista kysymystä, nimittäin sodasta aiheutuneiden menetysten korvaamista. Tämä asiaan on jälleen viime viikkoina nostattanut melkoisesti pölyä ilmaan ja siitä voi helposti muodostua sisäpoliittinen riitakysymys.

Tämmöiseen ei mielestäni kuitenkaan ole minkäänlaista aihetta. Koko maahan on heti talvisodan jälkeen mitä suurimmalla myötätunnolla ilmaissut halunsa mahdollisuuksien mukaan tasata ja korvata ne vauriot, joita sota aiheutti. Lienee ainutlaatuinen tapaus, että jokin maa hävittyään sodan, on näin voimakkaasti halunnut

ryhtyä kansalaisiaan avustamaan.

Kompromissin tuloksena syntyi lähes kaksi vuotta takaperin nykyinen korvauslaki. Sen vaatimat varat määrättiin hankittaviksi raskaan omaisuusveron kautta. Sillä katsottiin asian silloisessa tilanteessa olevan selvitetyn. Tähän olotilaan ennätettiin silloin myöskin jo mukautua ja siihen tyytyä.

Nykyisen sodan aikana ovat tapaukset kuitenkin lähteneet vyörymään toiseen suuntaan. Kansan yhteisillä ponnistuksilla ja raskailla uhreilla on Moskovan rauhassa menetetyt alueet hankittu takaisin. Kodeistaan siirtyneet karjalaiset samoin kuin muiltakin alueilta poistuneet asukkaat ovat palanneet tai tulevat ainakin pian palaamaan takaisin entisille asuinsijoilleen. He tulevat myöskin saamaan takaisin melkoisen osan entistä omaisuuttaan, tosin toisenlaisessa kunnossa. Joka tapauksessa tämä palautuva omaisuus edustaa suuria arvoja. Olosuhteiden täten muututtua on hallitus esittänyt eduskunnalle uuden korvauslain, joka ei missään kohdassa ole nykyisin voimassa olevaa lakia huonompi, vaan päinvastoin sisältää useita lisäetuja. Niinpä siinä ehdotetaan suoritettavaksi täysi korvaus suuremmasta omaisuudesta kuin nykyisessä laissa; maatalouskiinteistöjen arvoa ei enää määrätä vv. 1934-1938 keskiarvon perusteella, vaan laskelmien perustaksi otetaan v. 1939 päättyessä ollut arvo; menetetystä henkilökohtaisesta irtaimistosta esitetään maksettavaksi korkeampi korvaus kuin aikaisemmin ja edelleen tulisi korvausobligatioiden korko olemaan suurempi kuin aikaisemmin.

On siis käynyt niin onnellisesti, että huomattava reaaliomaisuus on voitu palauttaa takaisin entisille omistajilleen ja että menetetystä omaisuudesta sen lisäksi voidaan ehdottaa suoritettavaksi suurempi korvaus kuin aikaisemmin. Kun otetaan huomioon, että

valtion rahallinen asema pitkällisen sodan johdosta luonnollisesti on heikompi kuin kaksi vuotta takaperin, osoittaa tämä mitenkä suuri halu muulla Suomella on tukea tämän maanosan väestöä sen onnettuudessa.

Valitettavasti ei asiaan kaikilla tahoilla ole suhtauduttu tähän tapaan ajatellen, vaan on hallituksen esitys, joka parhaillaan on eduskunnassa käsiteltävänä, saanut osakseen myöskin arvostelua, joka kuitenkin perustuu enemmän toiveisiin kuin tosiasioihin.

Jotta asia tulisi selvemmäksi on ehkä syytä tehdä pieni ajatuskoe.

Voisihan ajatella, että korvauslaki olisi jätetty voimaan ja valtio olisi sensijaan ottanut omakseen kaiken palautuneen omaisuuden, siis maat, metsät, rakennukset, tehtaat, irtaimistot y.m. Jos valtio olisi sen jälkeen myynyt ne halullisille olisi valtio tehnyt loistavan "afäärin". Näin ei kuitenkaan menetelty, eikä sitä kukaan ajatellutkaan. Mutta nykyisten omistajiensa käsissä tämä reaaliomaisuus on tietenkin yhtä arvokas kuin se olisi ollut valtionkin käsissä. Heidän asemansa on siis huomattavasti parantunut siitä, mitä se oli esimerkiksi vielä vuosi takaperin.

Voitaneen näinollen todeta, että ainakin omistavan luokan eduista on huolehdittu niin hyvin kuin kansan kantokyky on sallinut. Mahdollisesti voidaan kaupunkilaisväestön asemaa vieläkin helpottaa korottamalla henkilökohtaisesta irtaimistosta maksettavaa korvausta, niinkuin valtiovarainvaliokunnassa lienee ajateltu. Sensijaan ei valitettavasti muita menetyksiä, joita ei rahassa voida mitata, ole voitu ainakaan samassa määrässä korvata. Ajattelen lähinnä työväkeä, joka on menettänyt ainoan sille jotain merkitsevän, on menettänyt työpaikkansa ja ansiomahdollisuutensa. Siinä onkin suurin puute niinhyvin nykyisessä korvauslaissa kuin uudessa ehdotuksessa.

Kun tätä kysymystä rauhallisesti ja intohimottomasti harkitaan oltaneen varmaan kaikilla tahoilla pakotettuja myöntämään, että menetyksiä kärsineille on koetettu järjestää olot niin hyvin kuin kansan kantokyky ja nykyiset olosuhteet suinkin sallivat. Olenkin vakuutunut siitä, että kun asia eduskunnassa ensi kesäkuussa on saatu lopullisesti ratkaistuksi, palautuu tämäkin asia oikeisiin mittasuhteisiin. Joka tapauksessa kaikki Suomessa toivovat, että olot kovia kokeneessa Karjalassa mahdollisimman pian saadaan jälleen semmoisiksi, että väestö täällä voi tulla toimeen kuten ennenkin. Myöskin Viipurin kaupunki olisi mahdollisimman pian saatava enristä ehompaan kuntoon.

Tämän sodan aikana olemme muuten kaikki saaneet tottua siihen, että elämä miltei kaikissa suhteissa on ankarampaa kuin rauhan aikana. Semmoiset kysymykset kuin esim. millä me itsemme ravitsemme ja mitä me päällemme puenne, joihin ei rauhan aikana tarvinnut suurempaa huomiota kiinnittää, ovat nykyisin meidän tärkeimpiä kysymyksiämme. Mukavuuksista ja välttämättömyystarvikkeistakin saamme toinen toisensa jälkeen luopua. - Myöskin kansalaistoiminta on muuttunut karummaksi. Maassa vallitsee verrattain tiukka komento. Hallitukselle on myönnetty laajat valtuudet hoitaa maan asioita. Tämä on ollut välttämätöntä järjestyksen säilyttämiseksi sota-aikana. Silti täällä eletään jatkuvasti täysin kansanvallan pohjalla ja kaikki poikkeusvaltuudet ovat eduskunnan lyhyeksi määräajaksi luovuttamia. Ne ovat välttämättömiä, jotta haihattelijat, onnenonkijat ja kaikenlaiset uusien suuntien tavoittelijat voitaisiin pitää kurissa ja järjestyksessä. Kommunistien toiminta ei ole ottanutkaan menestyäkseen edes vähäisessäkään määrässä huolimatta elintarvikevaikeuksista. Heitä ei ilmeisesti enää olekaan paljo jäljellä, sen jälkeen kun heidänkin piiris-

sään on päästy näkemään minkälainen "työläisten paratiisi", kehuttu Neuvostoliitto on. Onhan siitä esimerkiksi Neuvostoliiton nykyinen ystävä, Englannin ammattiliittojen pääsihteeri, sir Walter Citrine, Venäjän työväestön asunto-oloista puhuessaan maininnut: "en pahinta vihamiestänikään tuomitsisi asumaan semmoisissa kaniinintalleissa". Muutkin työläisille tarjotut olosuhteet ovat samanlaisia. - Yhtä vähän kuin kommunisteilla on muillakin kansanvallan halveksujilla ollut maassamme menestystä. Heidät tunnetaan ja heidän pyrkimyksensä myös tunnetaan.

Myöskin talouselämän säännölliseen kulkuun on valtion ollut pakko varsin yksityiskohtaisesti sekaantua ja valvoa sen toimintaa. Tätä valtiojohtoisuutta ja valvovaa toimintaa on ilmeisesti pakko vielä jatkaa melkoisen kauan rauhankauden palattuakin.

Ihailtavalla kylmäverisyydellä kansamme on mukautunut nykyisen tilanteen tuomiin välttämättömiin muutoksiin. Se ei ole menettänyt rohkeuttaan eikä haluaan auttaa kaikessa, missä se voi. Samalla sitkeydellä kuin sotilaamme rintamalla puolustavat maan rajoja tehdään täällä rintaman takana työtä tämän taistelun mahdolliseksi tekemiseksi. Myöskin naiset ovat tässä työssä mukana useammilla aloilla ja suuremmassa mittakaavassa kuin ehkä missään muualla maailmassa. Kaikki ymmärtävät, että väestön toimeentulo on turvattava siinäkin tapauksessa, että sota tulisi edelleen jatkumaan. Ymmärretään edelleen, että rintama ja rintaman takainen elämä ovat riippuvaisia toisistaan, että ne ovat saman asian kaksi eri puolta. Jos toinen niistä sortuisi, sortuisi toinenkin ja kaikki olisi menetettyä. Tämä tietoisuus antaa meille kaikille rohkeutta ja kestävyyttä.

Tällä hetkellä odotamme täällä Suomessa mitä keivät ja kesä tuovat tullessaan. Oikeastaan koko maailma

odottaa. Tiedetään, että talviajaksi hiljentynyt sotainen toiminta purkautuu rajuilman tavoin uudelleen rai-voamaan niin pian kuin sää- ja maastosuhteet sen sallivat. Meidän hartain toivomme kuitenkin on, että ke-vään ja kesän kuluessa aikaansaataisiin ratkaisu, joka johtaisi kansamme turvallisempaan asemaan ja vapauttaisi meidät nykyisistä ponnistuksistaamme. Varmaankin ihmiskunta kokonaisuudessaankin huokaisi helpotuksesta, jos nykyinen hävitys lakkaisi ja rauhantyö jälleen pääsisi käyntiin.
